

Poznań, 04.12.2017

Dr hab. prof. nadzw. UEP Izabela Janicka

Wydział Ekonomii

Katedra Publicystyki Ekonomicznej i PR

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Anny Wesołowskiej, *Strategie rozwojowe Unii Europejskiej w XXI wieku*, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM, Poznań 2017, ss. 294

Unia Europejska stanowi przedmiot wielu analiz i badań, gdyż stanowi swego rodzaju eksperyment dla 28 państw członkowskich i która uwzględnia wiele płaszczyzn kooperacji w dążeniu do przewagi nad wysoko rozwiniętymi państwami spoza jej obszaru. Niewątpliwie największym osiągnięciem unii było utworzenie rynku wewnętrznego, który w wymiarze gospodarczym i politycznym zbudował Wspólną Politykę Handlową, Wspólną Politykę Rolną i Wspólną Politykę Transportową. Słusznie podkreślono w niniejszej pracy także problemy, które dotyczą wiele państw członkowskich, jak: ubóstwo, wykluczenie społeczne czy bezrobocie. Obok Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony warto odnotować Europejską Politykę Sąsiedztwa czy współpracę z licznymi organizacjami międzynarodowymi oraz fakt utrwalania i propagowania przez unię wartości demokratycznych i praw człowieka na całym świecie.

Dysertacja obejmuje okres 15 lat od roku 2000 do 2015, które stanowią początek strategii lizbońskiej, następnie jej rewizję dekadę później, kończąc na półmetku jej realizacji. Pozwala on dostrzec i przeanalizować zarówno stan jak i tendencje rozwojowe poszczególnych polityk UE.

Pod względem merytorycznym, ale i technicznym Doktorantka podzieliła dysertację na 5 rozdziałów, nie licząc wstępu, zakończenia i bibliografii. Na szczególne uwagę zasługuje okazały materiał bibliograficzny, na podstawie którego Autorka przygotowała pracę dysertacyjną. Obok monografii i artykułów w czasopismach naukowych gros

materiałów źródłowych stanowią dokumenty wygenerowane przez organa UE dostępne na ich stronach w formie PDF, jak decyzje, deklaracje, komunikaty i dyrektywy. Bibliografia została sporządzona prawidłowo z wyróżnieniem źródeł drukowanych i elektronicznych, monografii i prac zbiorowych oraz artykułów w periodykach naukowych.

We Wstępie mgr Anna Wesołowska dokonała charakterystyki problemu badawczego, przedstawiła zwięźle strukturę i konstrukcję pracy, z uwzględnieniem głównych hipotez badawczych. Opisała też bazę źródłową i materiałową pracy. Ważna jest, choć dość skrótowa, prezentacja dorobku naukowego poprzedników, brakuje natomiast ocen wartościujących konkretne pozycje. Szkoda, że w przedstawianiu głównych założeń pracy Autorka operuje formą 3 os. l. poj, typową dla narracji w recenzjach, a nie przy prezentowaniu problemu badawczego.

Niewątpliwie słabsza stroną pracy są przyjęte metody badawcze, które choć zastosowane, nie zostały formalnie nazwane. W pracy przyjęto układ chronologiczno-problemowy, co czyni ją logiczną i przejrzystą. Zabrakło wyróżnienia metody decyzyjnej, która bada procesy decyzyjne poprzez pryzmat ośrodka decyzyjnego, po ich implementację w danej rzeczywistości w ujęciu holistycznym, i która w ramach refleksji historycznej dokonuje prób ekstrapolacji. Pominięto także analizę ilościową i jakościową danych statystycznych publikowanych przez Eurostat, na które Autorka powołuje się niejednokrotnie.

Rozdział pierwszy recenzowanej pracy (*Unia Europejska w początkach XXI wieku*) ma charakter wprowadzający, który charakteryzuje podstawowe płaszczyzny współpracy 28 państw na mocy Traktatu z Lizbony. Na początku prezentowany jest potencjał gospodarczy tej skomplikowanej organizacji międzynarodowej i jej wkład w budowanie wspólnej polityki handlowej. Dobrze, że Autorka dokonuje kompleksowej oceny stanu faktycznego wszystkich gałęzi gospodarki, które dla lepszego zrozumienia można było przedstawić również w formie analizy SWOT. Wykazała by ona konieczne kierunki zmian w najsłabszych branżach gospodarczych, a tym samym przyczyniła się do stworzenia prognoz ekonomicznych na kolejne lata. Geneza Wspólnej Polityki Zagranicznej usankcjonowanej Traktatem z Maastricht, wprowadza w zakres polityki militarnej, działań UE na rzecz bezpieczeństwa i pokoju na świecie, w tym operacje o charakterze cywilnym i wojskowym. Konsekwencją tego wprowadzenia jest uwaga poświęcona strategii bezpieczeństwa wewnętrznego w ramach obowiązującej europejskiej agendy bezpieczeństwa na lata 2015-2020. Autorka zwróciła też

uwagę na aktywność UE w kwestiach przestrzegania praw podstawowych, oraz promocję wartości demokratycznych i monitorowania przestrzeni wolności, i sprawiedliwości.

Czynnikiem rozwojowym potencjału gospodarczego unii jest szeroko pojęta innowacyjność i wiedza naukowo-badawcza. Dyrekcja Generalna do spraw Badań Naukowych postawiła sobie za cel umacnianie zasobów naukowo-technicznych na drodze budowy Europejskiej Przestrzeni Badawczej opartej na swobodzie w zakresie wymiany badaczy, technologii, opracowanej wiedzy, zwiększaniu konkurencyjności i popieraniu badań. To jej Autorka poświęciła pokaźny podrozdział w części drugiej (*Polityka badawczo-rozwojowa Unii Europejskiej po 2000 roku*), odnosząc się do kwot wydatkowanych na ten cel, programów wspierających badania naukowe ,a także analizując przeszkody w jej wdrażaniu. Do najważniejszych trudności negatywnie wpływających na stymulację konkurencyjności europejskiej Doktorantka zaliczyła: zróżnicowany system patentowy, fragmentaryczność europejskiego rynku innowacyjnego oraz wyjazdy naukowców z terenu unii. W tym samej konwencji dokonano w czwartym najobszerniejszym rozdziale (*Europa wiedzy – realizacja procesu bolońskiego*) analizy procesu bolońskiego, poprzedzonego historycznym rysem konferencji wszystkich ministrów do spraw szkolnictwa wyższego poczynając od roku 1999. Bardzo cenne są zwłaszcza uwagi krytyczne, przytoczone przez Autorkę, a podnoszone przez wielu badaczy, które dotyczą mankamentów w funkcjonowaniu Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

Z niewiadomych powodów Autorka rozdzieliła w układzie chronologicznym strategię lizbońską (*rozdział III*) opracowaną w marcu roku 2000 roku od dokumentu Europa 2020, która była kontynuacją tej pierwszej. Zastosowany przez Doktorantkę w pracy układ problemowo-chronologiczny z przewagą pierwszego zezwalał na taką właśnie kolejność.

Niezwykle ciekawy jest rozdział piąty poświęcony Strategii Europa 2020 (*Strategia 2020*), w którym scharakteryzowano założenia samego dokumentu, sytuację społeczno-gospodarczą unii przed jego przyjęciem, a następnie główne trzy priorytety tego planu tj. inteligentny rozwój, zrównoważony rozwój oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Przeprowadzone przez Autorkę badania na dokumentach unijnych na przestrzeni ponad 15 lat potwierdziły postawioną we wstępie hipotezę o rozwojowych, ewolucyjnych działaniach UE w celu uzyskania pozycji globalnego lidera pod względem innowacyjności i konkurencyjności. W 4. podrozdziale, poświęconym zrównoważonemu rozwojowi można

było uwzględnić pakiet propozycji Komisji Europejskiej z 2 grudnia 2015 r. dotyczący budowania gospodarki o obiegu zamkniętym (tzw. *circular economy*). Koncepcja zamknięcia cyklu życia produktu w ujęciu zwanym "od kołyski do kołyski" - ang "*from cradle to cradle*" ograniczy zużycie surowców, zmniejszy ilość składowanych odpadów oraz zwiększy strumień odpadów wykorzystywanych w ramach odzysku. To zupełnie nowe podejście do problemu recyklingu zmieni priorytety inwestycyjne tej branży w wielu krajach unijnych na kolejne lata.

Przechodząc do ogólniejszych wniosków i konkluzji można powiedzieć, że otrzymaliśmy solidnie i rzetelnie sporządzoną pracę doktorską. Dysertację cechuje dojrzałość sądów i opinii, należy docenić klarowność sformułowań, co czyni z tej trudnej europejskiej materii lekturę łatwą i przyjemną. Pojedyncze lapsusy językowe są raczej urozmaiceniem w monotonii faktograficznej, a nie poważnymi zarzutami.

s. 12 Autorka w wywodzie spogląda nie tylko na jej atuty, lecz *zwracają uwagę* na liczne słabości i potrzebę dalszych kroków – powinno być *zwraca uwagę*

s. 13,autorka *skupias się* na szeregu dokumentów – powinno być *skupia się*

s. 18jest przedwczesne *kończenia* edukacji – powinno być *kończenie*

s. 73, Innowacja procesowa z kolei *odnosza się* do ...- powinno być *odnosi się*

s. 184 Zasoby wiedzy, a zatem kapitał ludzki *stają* najistotniejszym elementem ...- powinno być *stają się*

s. 255 Autorka *chciałby* – powinno być *chciałaby*

s. 255 ...rozpoczęto prace *na* Europejską Polityka sąsiedztwa – powinno być prace *nad*

s. 256 ..zwiększenie spójności dokumentu z jego wdrażaniem – sformułowanie nieprecyzyjne, z pewnością chodziło o implementację zapisów dokumentów

Prognozowanie przyszłych losów UE wydaje się niemożliwe z czysto obiektywnych powodów, ale trafnie przyjęte przez Doktorantkę w Zakończeniu trzy możliwe scenariusze

rozwoju pozwalają ustalić kierunki i tendencje możliwych zmian w perspektywie średnio i długoterminowej.

Uwzględniając dobry merytoryczny poziom pracy, poprawność założeń i celów badawczych, trafność i aktualność wyciąganych wniosków, szczególnie tych wyłożonych w Zakończeniu należy stwierdzić, iż teza doktorska mgr Anny Wesołowskiej odpowiada standardom i wymogom stawianym przez Ustawę o Stopniach i Tytułach Naukowych z dnia 14 marca 2003 r. (Dziennik Ustaw z 2003 r., nr 65, poz.595, z 2005 r., nr 164, poz.1365 znowelizowanej z dniem 1.10.2011). Po nielicznych poprawkach i uzupełnieniach opowiadam się za opublikowaniem tego doktoratu. Będzie on wartościową pracą, która wzbogaci niewątpliwie badania nad głównymi kierunkami rozwojowymi UE na początku XXI wieku. Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki, wnioskuję o dopuszczenie pani mgr Anny Wesołowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Poznań, 04.12.2017

(dr hab. prof. nadz. UEP Izabela Janicka)